

CRKVENO-SVJEDOČKO ZVANJE I POSLANJE VJEROUČITELJA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ ŠKOLI

TOMISLAV IVANČIĆ
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, pp 432
10001 Zagreb

Pregledni članak
Primljeno: 16. 10. 1999.
UDK 37.014.52
241.81

Sažetak

Crkveni dokumenti zahtijevaju da laik vjeroučitelj bude svjedok Isusa Krista i njegove Crkve. Svjedok je prenositelj pamćenja Crkve u cjelovitosti njezina događanja iz prijašnjih generacija u sadašnje vjeroučenike. Da bi bio svjedok, od vjeroučitelja se traži da vodi duhovni život, da prepozna svjedočke sadržaje u Svetom pismu, tradiciji Crkve, teologiji i životu Crkve. To će vjeroučitelj dobiti najprije u roditeljskoj kući i matičnoj župi, zatim u školama i katoličkim ustanovama, te u laičkim udrugama.

Ključne riječi: vjeroučitelj, laik, svjedočiti, crkveni dokumenti, svjedočki studij

Zadaća mi je istražiti crkveno-svjedočko zvanje i poslanje vjeroučitelja laika u školskom vjeronauku. Pitanje je, jesu li vjeroučitelji laici u školskom vjeronauku samo predavači ili i svjedoci crkvene vjere. Odnosno, drže li vjeroučitelji vjeronauk samo iz knjiga ili i iz sebe? Je li vjeronauk nešto što ne zadire u život i osobnost vjeroučitelja ili je to, naprotiv, zvanje iz uložnosti sebe? Svećenici i redovnici su, naime, kao vjeroučitelji već »ex officio« svjedoci, a kateheza u župi je svjedočenje vjere Crkve i uvođenje u vjeru Crkve. Imaju li laici vjeroučitelji jednak identitet kao svećenici i redovnici?

1. VJEROUČITELJ POZVAN I POSLAN KAO SVJEDOK

Za vjeroučitelja katoličkog vjeronauka u školama može se postaviti samo vjernik Katoličke crkve. Crkveni zakonik doslovno o tome kaže: »Crkvenoj vlasti podložna je katolička vjerska pouka i odgoj koji se daje u bilo kojim školama. Neka se mjesni ordinarij brine da se za nastavnike vjerske pouke u školama, pa i u onima koje nisu katoličke,

odrede oni koji se odlikuju pravim naukom, svjedočenjem kršćanskog života i odgojiteljskim umijećem« (CIC kan. 804,1,2).

Dogmatska konstitucija o Crkvi pak naglašava da između klera i laika postoji jednakost u dostojanstvu, pozivu i poslanju, a različitost u službama. »Jedan je dakle izabrani Božji narod, zajedničko je dostojanstvo udova po njihovu preporodu u Kristu, zajednička je milost djece, zajednički poziv na savršenost, jedno spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav« (LG 32). Dekret o apostolatu laika pak naglašava: »U Crkvi postoji različitost službi, no jedinstvo poslanja. Laici doista vrše apostolat svojom djelatnošću u evangelizaciji i posvećivanju ljudi, u prožimanju i usavršavanju vremenitog reda evanđeoskim duhom, tako da njihova djelatnost u tom redu očito svjedoči Krista i služi na spas ljudi« (AA 2). Kodeks crkvenog prava kaže o vjeronauku: »Briga za katehizaciju, pod vodstvom zakonite crkvene vlasti, tiče se svih članova Crkve, svakoga prema njegovu dijelu« (CIC, kan. 774,1). Iz toga slijedi da su laici, jednako kao i kler, ne samo predavači nego i svjedoci Krista i Crkve.

Zatim dekret o apostolatu laika za vjernika laika kaže, da je njegov poziv po svojoj prirodi poziv na apostolat (usp. AA 2). Taj apostolat je prema istom dokumentu svjedočki, »da posvuda svjedoče za Krista«, tumači dekret o laicima (AA 3). »Apostolat je laika sudjelovanje u samoj spasiteljskoj misiji Crkve, i za taj su apostolat svi određeni od samoga Gospodina po krštenju i potvrđi«, kaže dogmatska konstitucija o Crkvi (LG 33). A crkveni zakonik to još proširuje na svjedočenje kada kaže: »Vjernici laici snagom krštenja i potvrde, riječju i primjerom kršćanskog života svjedoci su evanđeoskog navještaja« (CIC kan. 759).

Dakle, vjeroučitelj laik je svjedok Krista i Crkve zbog svoje jednakosti u pozivu i poslanju sa klerom i zbog svoje naravi koja je poziv na apostolat.

No, on je pozvan i poslan biti svjedok i snagom svoje formacije za vjeroučitelja. On mora posjedovati »pravi nauk, svjedočenje kršćanskog života i odgojiteljsko umijeće« – kaže crkveni zakonik (usp. CIC kan. 804,2). O vjeronauku je papa Ivan Pavao II. u tom smislu napisao: »Kateheza se ne može odijeliti od cjeline pastoralnih i misionarskih djelovanja Crkve. Stoga je ona uz navještaj i odgoj vjere ujedno apostolsko svjedočenje« (CT 18). Prilikom drugog posjeta Hrvatskoj papa Ivan Pavao II. je rekao: »Kateheza ili školski sat vjeronauka trebaju biti prigoda za svjedočenje. Pozvani ste naime da u školama i župama mladim naraštajima pomažete upoznati Krista kako bi ga mogli slijediti i za nj svjedočiti. Pozvani ste, rekao je dalje papa vjeroučiteljima u Solinu, pomagati mladeži da se, svladavajući u svjetlu evanđelja teškoće na koje nailazi u svojem ljudskom i duhovnom sazrijevanju, uključi u Crkvu i društvo«¹.

Napokon, vjeroučitelj je pozvan i poslan biti svjedok Crkve i po mandatu snagom kojega nastupa u službu vjeronauka. »Mjesni ordinarij ima pravo imenovati ili potvrditi vjeroučitelje za svoju biskupiju«, kaže crkveni zakonik (CIC, kan. 805). On je time dobio specijalan poziv od Crkve da naviješta i svjedoči. Isti zakonik kaže: »Vjernici laici mogu također biti pozvani da u naviještanju riječi surađuju s biskupom i prezbiterima« (CIC, kan. 759).

Vjeronauk je, kako proizlazi iz svijesti Crkve, sveta, a ne profana služba. Vjeroučitelj nije službenik države nego Crkve. Stoga se on mora odlikovati u vjeri i moralu, treba biti lojalan član Crkve, kako bi mogao svjedočiti za njezinu vjeru i živjeti je. Crkveni zakonik o tome kaže: »Mjesni ordinarij ima pravo ukloniti ili tražiti da se uklone vjeroučitelji za svoju biskupiju, ako to traži razlog vjere ili čudoređa« (CIC, kan. 805).

Nema ni najmanje sumnje da je Crkva svjesna i uvjerena da je poziv i poslanje vjeroučitelja u suvremenoj hrvatskoj školi crkveno-svjedočko. Ostaje sada pitanje, što je to crkveno-svjedočko poslanje.

2. SVJEDOK I SVJEDOČENJE

Svjedočenje je bitni konstitucijski element Crkve. Isus svjedoči za Oca, Duh za Isusa Krista, a Crkva sva stoji za Oca po Sinu u Duhu Svetomu. *Bit ćete mi svjedoci sve do kraja svijeta* je stvorilo Crkvu, to je njezina egzistencija.

Svjedočiti dolazi od »svjed«, što znači govor (npr. pro-svjed) i »očit«, što označuje jasnoću, sigurnost, neposrednost, prisutnost. Svjedoči se, snagom riječi, kada se govorom nešto učini očitim i prisutnim. Svjedok ima iskustvo događaja te o njima informira i u njih uvodi. Svjedok je povezan s ljudima o kojima svjedoči, s događajima koje pamti, s tajnama koje je otkrio, s nevidljivim stvarnostima kojima je bio očevidac, te on slušatelje s njima povezuje, nevidljivo čini vidljivim, udaljeno neposrednim, nemoguće mogućim. Drugim riječima, iskusan čovjek postaje nositelj očevidnosti te on govorom to iskustvo prenosi drugima i druge u njega uvodi.

Svjedok nosi događaje, ljude i stvari u sebi, on je preko znanja i iskustva s njima u kontaktu, on može i druge u njih uvesti, njima se služiti, on je s njima povezan. Kada se radi o vjerskom svjedoku, tada on nosi ne samo uvjerenje i iskustvo o stvarnostima Crkve nego i snagu Boga u tim stvarnostima, milost i blagoslov (npr. blagoslovljeni predmeti).

1 IVAN PAVAO II., *Bit ćete mi svjedoci*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998, str. 46-47.

Svjedočko znanje je iskustveno, a ne samo teoretsko. Netko može znati put na planinu ili put u spilju teoretski iz knjiga, ali samim time ne može biti vodič. Vodič ima iskustveno znanje iz gledanja, slušanja, hodanja, dodira, on je to upio u pamćenje očima, ušima, nogama i rukama. Novinar ima u pamćenju nogomet iz školovanja, ali time ne može nekoga naučiti igrati nogomet. Nogometas pak ima sjećanje u čitavom biću i iz tog iskustvenog sjećanja može druge uvesti u igranje nogometa. Ako je vjeroučitelj naučio vjeronauk samo teoretski, onda ne može biti vodič u vjeru i zajednicu Crkve. On treba gledati dalje od izvanjskosti Svetog pisma i Crkve, vidjeti unutrašnjost, postati prozor u božansku stvarnost Crkve. On postaje transparentnost Crkve i njezinih znakova, jer ima iskustvo s njima i znanje o njima. Svjedok stoji za nekoga jer ga poznaje, on sa sigurnošću nešto tvrdi jer ima iskustvo o tome. On čini djela da dokaže da je svjedok, a to su dobra djela i čudesa. On treba svestrano iskustvo vjere, svjedočko pamćenje iz kojega iznosi sjećanje, da može druge uvesti u vjeru Crkve.

Svjedočenje je jedina mogućnost da se dođe u dodir s prošlim događajima, sa nutarnjim životom osobe i s Bogom. Opći katehetski direktorij zato naglašava: »Konačno kateheza traži od katehete svjedočanstvo vjere koje ima biti povezano s istinskim primjerom kršćanskog života i spremnošću na žrtvu. Nedostaje li takvog svjedočanstva, kod slušatelja se rađa zapreka za prihvaćanje Božje riječi« (OKD 35). Pamćenje naime nosi prošle događaje i iskustva u sebi te ih sjećanje uprisutnjuje i govorom čini sada stvarnima. Euharistija nosi u sakramentalnim znakovima i obredu memoriju ili pamćenje na Isusa Krista, te se sjećanjem ili spomenom aktualizira, ostvaruje (»činite meni na spomen« – spomen-čin). U toj memoriji euharistije je utisnuta milost Kristove smrti i uskrsnuća za ljude, te se ona spomenom u slavljenju euharistije predaje vjernicima. Aktualizirati pak može euharistiju onaj koji ima sveti red, prezbiter ili biskup, a to znači netko; tko nosi još jedno iskustvo Duha Svetoga i milosti, da može očitati to kompleksno sjećanje euharistije i tako ga aktualizirati. Da bi

ga vjernici mogli primiti, u njima mora postojati srce koje se uvjerljivo otvara svjedočenjem prezbitera, riječima koje govori, Crkvi koja vjeruje i Duhu Svetom koji sve to prožima. Tako euharistija u svojem kompleksnom svjedočenju postaje plodonosna mijenjajući vjernike u Kristove svjedoke.

Koliko ljudi je ostalo u sumnji i nevjeri jer nije bilo nikoga tko bi im posvjedočio!

Svjedočanstvo je poput patine, novih očiju, kvalitete utisnute u ljude, stvari i djela. Svjedok jest najprije čovjek, a onda su svjedoci i stvari poput dokumenata, kao svjedodžba, arheološki nalazi, spisi te napokon djela. Da bi se ta upisana svjedočka kvaliteta iz ljudi, dokumenata i djela očitala, aktivirala i obznanila, potreban je čovjek koji zna očitati. On nekako »probudi« iskustvo u tim dokumentima utisnuto, te sâm postaje svjedok, jer je svjedočko pamćenje iz tih stvari prešlo u njega. On otvara vrata za onu drugu stvarnost u katehezi. Kad arheolog pronađe neki dokument, taj dokument njemu svjedoči i tada na temelju tog dokumenta on drugima svjedoči. Na sličan način možemo reći: kad vjeroučitelj očita svjedočko pamćenje iz Svetog pisma, iz stvari, djela i ljudi u Crkvi, tada sâm postaje svjedok.

U Starom zavjetu su bili svjedoci osobe kao proroci i vođe naroda, ali i stvari kao Tora, ploče saveza, hram, i djela kao čudesa. U Novom zavjetu su svjedoci za Isusa najprije osobe, kao Ivan Krstitelj, Otac, Duh Sveti i apostoli, ali i njegova čudesna djela i Sveto pismo. Isus kaže: »Vi ste poslali k Ivanu, i on je posvjedočio za istinu. Djela koja mi je dao izvršiti Otac svjedoče za mene, da me poslao Otac. Pa i Otac koji me poslao sam je svjedočio za mene. Vi istražujete pisma, i ona svjedoče za mene. A kada dođe Branitelj, Duh Sveti, on će svjedočiti za mene. I vi ćete svjedočiti, jer ste od početka sa mnom« (Iv 5,33-39 i 15,26-27).

Kako u Starom i Novom zavjetu, tako su i u Crkvi svjedoci ne samo ljudi nego i djela i stvari. U njoj svjedoče ljudi kao mučenici, sveci, djevice i pustinjaci, askete i monasi, vjernici i službenici Crkve, ali jednako svjedoče i stvari kao Sveto pismo, sakramenti, križ, slike i kipovi, relikvije, a onda i djela kao čudesa, svetost, mučeništvo, obredi,

karitas, molitva i okupljanje vjernika. Sve to nosi neki svjedočki pečat, kvalitetu svjedočenja, pamćenje i milost zajedno, jer su u dodiru s Isusom Kristom i njegovim spasom. Sve to podsjeća na Isusa Krista, uprisutnjuje ono što je u njihovom pamćenju, traži da to učinimo djelatnim u našem životu. Pamćenje treba očitati, a milost u tim stvarnostima oživjeti.

Sve to kompleksno svjedočanstvo Crkve treba preko vjeroučitelja dobiti pristup vjeroučenicima. Treba vjeroučenicima postati kao otac ili majka, treba probuditi klicu Božjeg života, da bi se počela razvijati i rasti. Za razliku od profanog iskustva, vjersko je nemoguće svjedočki aktivirati bez milosti, Bogu se ne može pristupiti bez njegove pomoći, ne može se Božji život roditi bez Boga. Sve u Crkvi prisutno nosi dah Duha Svetoga koji je memorija Crkve, te on uvodi Crkvu u sve što je Isus činio i predao Crkvi za svijet. Stoga vjeroučitelj u sebi treba »oživjeti milosne darove« krštenja i drugih sakramenata, kako bi Duh Sveti preko njega mogao svjedočki djelovati u drugima. No, milosne darove Duha se oživljava molitvom, jer »gdje se moli tu je Duh Sveti na djelu« – kaže Ivan Pavao II. (usp. DEV 56). Da bi se naučilo moliti, nužan je duhovni odgoj. Zato, kaže Papa, »duhovni odgoj mora zauzeti povlašteno mjesto, kako bi se laici mogli prepustiti unutrašnjem vodstvu i poticajima Duha Svetoga« (CL 60).

Svjedočenje nosi neku vrstu sakramentalnog pečata, a to znači vanjski znak i nutarnju snagu. Vjeroučitelj treba studijem naučiti očitavati svjedočke znakove Crkve i Svetog pisma, a istovremeno biti čovjek duha, kako bi kroz njegovo svjedočenje bljesnula božanska stvarnost Crkve. Opći katehetski direktorij u tom smislu kaže: »Zadaća je kateheze (riječju kojoj se ujedno pridružuje svjedočanstvo života i molitve) da omogućiti ljudima otvoriti se djelovanju Duha Svetoga i nastaviti na putu obraćenja« (OKD 22).

Riječ kateheza ima korijen u grčkom glagolu »kat-echein«, a znači »odzvanjati, odjekivati«². U Novom zavjetu to znači odgajati na Isusov način, prenositi sve što je Crkva primila u Kristu i po Kristu³. U katehezi vjeroučenici čuju glas vjeroučitelja i dožive nje-

govo svjedočenje. Sadržaj kateheze je glas, a milosno djelovanje iz svjedočanstva je jeka. Kateheta je znak, a Duh Sveti stvarnost. Molitva je glas, a Božja prisutnost u njoj jeka. Sveto pismo je glas, a Isus prisutnost i stvarnost. Crkva je znak, a Isus u Duhu Svetom djelotvornost. To otkriti vjeroučenicima znači svjedočki i crkveno držati vjeronauk, radati ih za Božje životne vidike.

Da bi vjeroučitelj djelovao crkveno-svjedočki, on treba naučiti svjedočki očitavati i iznositi crkveni nauk. On treba imati svjedočku kvalitetu, svjedočki mentalitet, svjedočki aspekt s kojega razumije Crkvu. Zato dokumenti Crkve traže da on posjeduje »pravi nauk« (Kan. 804,2), »vjeru i riječ« (OKD 22 i Kan. 805), »svjedočanstvo vjere« (OKD 35), »znanje i poznavanje nauka« (GS 5 i OKD 114-115), »dublju spoznaju objavljene istine« (LG 35) i »crkveni nauk« (Kan. 780). Time se sugerira ne jednostavno znanje dobiveno studijem, nego takvo studiranje da se razumije argumentirano uvjerljivo znanje, poznavanje memorijalnog pečata nauka i stvarnosti Crkve, sposobnost očitavanja pamćenja u tom nauku. »Kateheta je nekako tumač Crkve pred onima koji se imaju katehizirati. On sam čita i uči čitati znakove vjere od kojih je znakova glavni i prvotni sama Crkva« – kaže Direktorij (OKD 35). Studij treba vjeroučitelju pomoći da zna očitavati Božju prisutnost u stvorenju, Isusovu prisutnost i djelatnost u Crkvi, »da zna dati razloge nade koja je u njemu« (usp. 1 Pt 3,15). On treba učenicima iznijeti argumente zašto su apostoli ostavili sve i pošli za Isusom, zašto su pustinjaci i monasi odlazili u osamu, zašto su mučenici radije birali smrt nego da se odreknu vjere u Isusa Krista, zašto je razumno radije napustiti rodbinu i vlastiti život nego napustiti prijateljstvo s Isusom. On treba objasniti zašto je bolje izgubiti neki od udova nego sagriješiti. On treba pokazati zašto su Isusova čudesa znakovi njegova božanstva, koji su to znakovi koji očituju

2 Usp. *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary*, 1987, str. 215.

3 Usp. M. GLAZIER – M. K. HELLWIG (ur.), *Suvremena katolička enciklopedija*, Laus, Split 1998, str. 455.

Isusovo djelovanje u Crkvi. Tako on iznosi ne samo informaciju o Isusu nego i svjedočanstvo o njemu, ne samo slovo nego i duh, ne samo znak nego i stvarnost. To je navjestiteljsko svjedočenje. No, on će trebati također govoriti zašto on vjeruje Božjoj riječi, zašto je kršćanin i vjeroučitelj, u čemu je smisao njegova života, zašto mu je misa sastanak s Kristom te kako moli i zašto moli. On time postaje transparentan za Božja djela i milosnu snagu u Crkvi. To je njegovo osobno, životno svjedočenje. Ali on mora iza sebe imati i pravedna djela. »Samo svjedočanstvo kršćanskog života i dobra djela koja su izvršena vrhunarnim duhom imaju moć da privuku ljude k vjeri i k Bogu« – kaže dekret o laicima (AA 62).

Da bi sve blago Crkve u vjeroučenicima oživjelo, potrebno je da vjeroučitelj bude izvršni svjedok. Zato dokumenti Crkve traže: »svjedočenje kršćanskog života« (Kan. 804,2), »primjer kršćanskog života« (Kan. 759), »apostolsko svjedočenje« (CT 18), »molitvu i svjedočanstvo života« (OKD 22), »svjedočanstvo vjere« (OKD 35), »dobra djela« (AA 62), »duhovni život« (OKD 114-115 i GS 5), »molitvu, svetost i askezu« (LG 36), »unutrašnje vodstvo Duha Svetoga« (CL 60), »vjeru« (Kan. 805).

Na vjeroučitelju je da od glasa njegove kateheze bude jača Isusova privlačnost, da Isus raste, a on se umanjuje. Vjeroučitelj najprije prenosi znanje, nauk Crkve. To znanje treba milost, da bi preraslo u vjeru. Milost u vjeroučitelju jest snaga, koja svjedočkim iznošenjem gradiva i svjedočanstvom života i osobe vjeroučitelja prelazi u vjeroučenika i preoblikuje znanje u vjeru i čini vjeroučenike svjedocima. Da bi tako bilo, vjeroučitelj treba susresti Duha Svetoga u molitvi. Svjedočki se moliti događa se na tri razine: moliti sam, za vjeroučenike i s njima. Vjeroučitelj to treba činiti u tišini sobe ili Crkve, uporno tragajući za iskustvom kontemplativne molitve. Za vjeroučenike treba moliti dok priprema katehezu da bi Duh Sveti otvorio njihova srca, a njemu darovao riječ koja će ih uvjeriti. Urs von Balthasar je govorio o nužnosti »vjeronauka na koljenima«, klečeći pred Bogom u molitvi za vjeroučenike da mogu čuti katehezu i njezinu jeku.

Tako vjeronauk postaje cjelovit. Vjeroučitelj je iskusan vjernik, te stoga svjedok, on je naučio očitavati svjedočko pamćenje Crkve, te time može aktivirati milosne snage i tako učenike uvjeriti da otvore svoja srca i stupaju na put obraćenja, pa tako dođu u dodir s Isusom, Spasiteljem čitavog čovječanstva.

3. KAKO POSTATI SVJEDOK

Iz dosad rečenog proizlazi da vjeroučitelj treba svjedočki usmjerenu izobrazbu i životnu formaciju. To znači da sveukupna vjeroučiteljeva formacija treba biti svjedočka. U tom se razlikuje proučavanje Sv. pisma, Crkve i njezina života u nekoga tko objektivno izvana promatra Crkvu, od onoga koji nju živi i njoj vjeruje. Prvima će to biti objekt povijesti, kulture i religija, a drugima će to biti prihvaćanje života, oslobađanje od ovisnosti o zlu.

Navjestiteljsko i životno svjedočenje vjeroučitelja treba imati mjesto formiranja. Navjestiteljsko se uči na fakultetu i na institutu, no duhovno za laike još uvijek nedostaje. Svećenici i redovnici imaju ustanove u kojima formiraju duhovni život i uče ulaziti u svjedočansku stvarnost Crkve, to su samostani i sjemeništa, no laici još uvijek toga nemaju. Neke inicijative su već na djelu, kao što su duhovne vježbe, duhovne obnove i takve bi se djelatnosti trebale umnažati.

O formaciji vjeroučitelja kaže direktorij: »Zadaća koja je povjerena katehisti od njega traži da provodi intenzivan sakramentalni i duhovni život, da bude čovjek molitve, da znade cijeniti duboki smisao kršćanske poruke i njezine mogućnosti za preoblikovanje života. Ujedno traži da on bude čovjek ljubavi, poniznosti i razboritosti, što sve omogućuje Duhu Svetome da u katehizantima izvodi svoje plodno djelovanje. Nužno je da crkvene vlasti formaciju katehista smatraju zadaćom od silne važnosti. Ta formacija je osobito potrebna vjeroučiteljima u javnim školama, bilo da one pripadaju Crkvi ili državi. Za tako važnu zadaću mogu se odrediti samo osobe koje se odlikuju znanjem, poznavanjem nauke i duhovnim životom (usp. GS 5)« (OKD 114-115).

Zanimljivo je da ovaj dokument naglašava kako je važno da razni apostolski pokreti u Crkvi i vjeroučitelji međusobno surađuju: »Veoma je poželjno da na području te formacije postoji suradnja između različitih apostolskih aktivnosti i kateheze, kako bi sve te aktivnosti, premda pod različitim vidom, dale svoj prinos za izvršenje zadaće prenošenja kršćanske poruke« (OKD 115).

Da bi se stekla svjedočka formacija, kako navjestiteljska, tako i životna, potreban je Duh Sveti, jer on postavlja ljude za svjedoke. Isus kaže: »Primit ćete Duha Svetoga i bit ćete mi svjedoci« (Dj 1,8). Sveto pismo je nadahnuto Duhom Svetim, Crkva je oživljena Duhom Svetim, Isus je utjelovljen po Duhu Svetom, djela svetaca događala su se snagom Duha, te je stoga bez Duha Svetoga nemoguće prepoznati i iznositi jeku ili svjedočanstvo tih stvarnosti u katehezi. Duh Sveti je svjetlo u kojem se vidi Božja prisutnost, on je prostor u kojem se čuje Božji glas, on je mjesto na kojem se doživljava prisutni Isus Krist. On svjedoči o nama da smo djeca Božja i o Isusu da je Sin ljubljani (usp. Iv 15,26 i Rim 8,16). U Duhu se događa susret s Bogom, iskustvo vjere i sposobnost svjedočenja. U Duhu se čuje kako Crkva svjedoči za Isusa i kako Duh djeluje u njoj. Bez toga iskustva vjeroučitelj će vjeroučenike naučiti znakove, a ostaviti ih bez sadržaja, nezainteresiranima jer ih nije poveo dubinskom sadržaju kateheze, Isusu Kristu i razgovoru s njime.

U Poslanici Rimljanima sv. Pavao kaže da je vjernik Božjom odlukom pozvan, da ga je Bog predvidio i predodredio da bude suobličen slici njegova Sina, te ih je zato opravdao i zato će ih proslaviti. Prvi način da laik vjeroučitelj postane svjedok jest čitati Sv. pismo. Ono bi mu trebalo postati svagdašnji prijatelj iz kojeg crpi snagu Duha, a Koncilski dokumenti, liturgijske knjige i povijest Crkve svagdašnja literatura. Živeći pak u ritmu svoje župe, on se može hraniti na propovijedima i sakramentima Crkve. To sve zajedno on treba utopiti u kontemplativnu molitvu. »Zato neka laici marljivo nastoje da steknu dublju spoznaju objavljenih istine i neka ustrajno mole od Boga dar mudrosti«, kaže Konstitucija o Crkvi (LG 35). Osim toga od laika se traži da kao dio-

nici kraljevske službe vode samozatajan i svet život (usp. LG 36). Bez posta, odricanja i temeljite svagdanje askeze jedva da se može postati slobodan i svjedok.

Na pitanje, gdje će laici pronaći mjesto svoga svestranog svjedočkog odgoja, dokumenti Crkve odgovaraju da je to najprije župa, a onda male crkvene zajednice bilo formalno utemeljene ili slobodno okupljene, koje mogu svestrano služiti navjestiteljskom i životnom svjedočenju (usp. CL 61).

Nema sumnje da vjeronaučni apostolat laika zahtijeva neprekidni duhovni i doktrinarni razvoj, ali prilagođen specifičnoj vjeronaučnoj službi vjeroučitelja. No prije svega, na laiku je da nauči uočavati transparentnost svijeta, da otkriva naime Božje djelo u svijetu i stvorenju, te uvjerljivost i transparentnost svetopisamske riječi. U enciklici o laicima papa Ivan Pavao II. naglašava da u cjeloviti odgoj vjernika laika spada najprije duhovni, a onda doktrinarni odgoj, zatim poznavanje socijalnog nauka Crkve, te osobito rast u ljudskim vrednotama. Papa stavlja u središte duhovni odgoj koji »mora zauzeti povlašteno mjesto, kako bi se laici mogli prepustiti unutrašnjem vodstvu i poticajima Duha Svetoga« (CL 60).

Prvu dužnost u formiranju laika imaju roditelji koji mu od početka svjedoče. Drugo mjesto odgoja laika jesu župe, gdje se od svećenika traži da ih kao odgojitelji i duhovni vođe prihvate i odgajaju. Na trećem mjestu su škole, zavodi i katoličke ustanove koje bi trebale služiti formiranju za apostolat. Na četvrto mjesto dokumenti stavljaju razne skupine i udruženja laika kao mjesta pripreme za apostolat. »Ta udruženja su često normalni put prikladne formacije za apostolat. U njima postoji mogućnost za doktrinarnu, duhovnu i praktičnu formaciju. Ovo formiranje mora ići u vidu cjelokupnog apostolata laika koje se ne izvršava samo u krugu skupina i udruženja nego i u svim uvjetima profesionalnog i društvenog života. Tako će biti sve sposobniji otkrivati talente i služiti se karizmama koje su im udijeljene na korist braće« (AA 30).

Od sredstava kojima se laici mogu služiti u svojoj cjelovitoj formaciji dokumenti nabrajaju: »Sjednice, kongresi, rekolekcije,

duhovne vježbe, česti susreti, konferencije, knjige i komentari« (AA 32).

Crkveni zakonik zahtijeva od biskupa da se brinu za prikladnu formaciju kateheta. »Neka se mjesni ordinariji brinu da se katehete prikladno pripremaju da propisno obavljaju svoje zadaće, da naime imaju trajnu izobrazbu, da dobro upoznaju crkveni nauk te da teoretski i praktično nauče pravila vlastita odgojnim znanostima« (CIC, kan. 780).

4. ZAKLJUČAK

Nema sumnje da vjeronauk u školama predstavlja za Crkvu i državu nadu, jedinstvenu šansu, golemi potencijal duha. O Crkvi, kako će usmjeriti vjeroučitelje, ovisi da li će vjeronauk biti farsa ili istina, da li će se ostvariti evangelizacija i duhovna obnova društva ili će to ostati promašena prilika. Prema dokumentima Crkve proizlazi, da to ovisi o tome da li je vjeronauk ne samo poučavanje i informiranje o kršćanstvu nego i uvod u vjeru, u vrednote, u Božju čovjekoljubivost, da li će ono biti i svjedočenje ili samo predavanje. Naša generacija stoji pred neotklonjivim zadatkom da se pronađu snage za smionu zakoračaj u duhovnu obnovu i evangelizaciju, prema civilizaciji ljubavi i kulturi života. Prema katoličkom teologu E. Biseru,

sve je u tome da u vjeronauku ono periferno ne postane središnje, a središnje se izgubi iz vida. Vjeronauk će imati svoj identitet ako se identificira s Isusom Kristom, kaže on.

Identifikacija s Isusom Kristom jest cjelovita formacija vjeroučiteljeve osobe. Ona je njegovo duhovno uvjerenje. Ta identifikacija se događa fundamentalnim opredjeljenjem za Isusa, što u njemu stvara fascinantnost za ono o čemu govori.

Vjeroučitelj ne nastupa kao privatna osoba, nego Bog i Crkva kroz njega svjedoče. Zato ga ljudi mogu čuti. Jer, kaže papa Pavao VI.: »Suprotno svakom očekivanju, svijet Boga, unatoč tolikim znakovim odbijanja, ipak traži, hodeći neobičnim putovima i bolno osjeća potrebu za njim; taj svijet vapi za blagovjesnicima koji će mu govoriti o Bogu koga poznaju i s kojim druguju kao da vide Nevidljivoga« (EN 76). Naše vrijeme žeda za vjerodostojnošću, što se osobito zapaža kod mladih koji se zgražaju nad izvještačevošću i pretvaranjem. »Šutke ili u krik ponavlja se uvijek jedno te isto pitanje: Vjerujete li vi doista to što propovijedate? Živate li to što vjerujete? Propovijedate li uistinu ono što živite? Svjedočanstvo života postalo je više nego ikada bitan preduvjet osnovne uspješnosti propovijedanja«, naglašava papa Pavao VI. (EN 76).